

MICHAŁ KACZMARKOWSKI

PRZYMIOTNIKOWE GRUPY SYNTAKTYCZNE W ŁACINIE KLASYCZNEJ

Przez *grupy syntaktyczne* rozumiem sensowne połączenia co najmniej dwu pełnoznaczących wyrazów. Jeżeli w połączeniu takim, wykazującym zawsze strukturę dychotomiczną, człon nadrzędny (rządzący, określany), czyli nadrzędnik, jest przymiotnikiem, to taka grupa syntaktyczna zasługuje na miano przymiotnikowej; człon podrzędny (rządzony, określany), czyli podrzędnik, może wykazywać różną przynależność kategorialną i może być konstrukcyjnie¹ oraz fleksyjnie różnie ukształtowany; tu szczegóły wahają się od języka do języka, przemawiając za celowością zajmowania się grupami przymiotnikowymi w poszczególnych językach, mimo że poza tym zjawisko grup syntaktycznych przymiotnikowych zdaje się należeć do tzw. uniwersaliów językowych².

Przypadkowe połączenie dwu wyrazów, chociażby pełnoznaczących, wynikłe na przykład z mechanicznego podziału zdania³, grupy nie stanowi; nie stanowi jej również połączenie wyrazu niepełnoznaczącego (np. przymyka) z wyrazem pełnoznaczącym (np. z rzeczownikiem lub z zaimkiem rzeczownym)⁴. Konstrukcje ostatniego typu bywają elementami grup, a nie samodzielną grupą⁵. Dlatego to właśnie

¹ Może być np. konstrukcją złożoną z przymyka i z formacji imiennej.

² O.S. Achmanowa. *Słownik lingwistycznych terminów*. Moskwa 1966 s.v. *Uniwersalii lingwistyczne* definiuje to pojęcie tak: „Zjawiska językowe (właściwości, charakterystyki) wykrywane we wszystkich językach, właściwe wszystkim językom”.

³ W praktyce przykłady wszelkiego rodzaju grup syntaktycznych można czerpać ze zdań, ale w istocie swej grupy syntaktyczne są zjawiskiem językowym od zdania niezależnym, równoległym doń, w analogiczny sposób jak poszczególne wyrazy służącym za materiał do jego budowy. Omawia się je w składni, choć nie jest pewne, czy równie zasadnie nie mogłoby być przedmiotem leksykologii. Zob. L. Zgusta. *Manual of Lexicography*. Praha 1971 s. 138nn.

⁴ Oczywiście, nie wszyscy godzą się na takie stanowisko. Np. wybitny, dziś już nieżyjący, przedstawiciel klasycznego strukturalizmu językoznawczego w Holandii, A.W. de Groot, który wiele uwagi poświęcał zagadnieniu grup syntaktycznych, przyjmuje w swej *Structurele Syntaxis*, Den Haag (1965, nie zmieniony przedruk wyd. 1. z r. 1949) grupy przymikowe jako oddzielną klasę grup syntaktycznych. Stanowisko de Groota nie jest całkiem odosobnione.

⁵ Rację takiego zapatrywania stanowi ta okoliczność, że wyrazy niepełnoznaczące (zwane przez logików synkategorematicznymi) pełnią zupełnie inną funkcję w systemie języka, aniżeli wyrazy pełnoznaczące (kategorematiczne). *Synkategoremata* wykazują funkcję gramatyczną, a *categoremata* — funkcję leksykalno-semantyczną. Obie więc klasy wyrazów stanowią zjawiska względem

wskazane jest mówić o członie nadrzędnym i podrzędnym, a nie o wyrazie nadrzędnym czy podrzędnym grupy, choć w praktyce zakresy tych dwu terminów często się pokrywają⁶. Grupy, których człon podrzędny jest wyrażeniem syntaktycznym w formie wyrażenia przyimkowego, pozostają proste, tak jakby były złożone z dwu wyrazów pełnoznaczących. Rozwinięte są grupy tylko wówczas, gdy przynajmniej jeden ich człon jest rozwinięty, tzn. gdy sam manifestuje się jako grupa chociażby prosta (np. *reus / suae partis tutandae* — Liv.25,30,5; *parcus / in largienda civitate* — Cic.Balb.50). W artykule tym chodzi głównie o grupy proste typu: *studiosus / litterarum* — Nep.Att.1,2 czy *promptus / ad vim* — Cic.Agr.2,82.

Członem nadrzędnym grup przymiotnikowych mogą być tylko przymiotniki *sensu stricto*, a nie imiesłow; te ostatnie jedynie o tyle, o ile przynajmniej częściowo się zleksykalizowały jako przymiotniki, tzn. o ile ich znaczenie czasownikowe poniekąd się zatarło⁷. Wydaje się, że wypadków takich nie ma zbyt wiele. W dalszych rozważaniach włączam je do przymiotników, choć wydzielałam w odrębne akapity. Imiesłow właściwe, gdy pojawiają się jako człony nadrzędne dychotomicznych połączeń wyrazowych, tworzą grupy czasownikowe, ponieważ zachowują rząd czasownika — podobnie jak bezokoliczniki i gerundia (por. *amat patriam, amans patriam, amare patriam, (officium) amandi patriam*). Jak się zdaje, zaimki przymiotnikowe nie tworzą grup, a liczebniki przymiotnikowe posiadają tę zdolność w stopniu bardzo ograniczonym⁸. Odnotowuję to tutaj, bo kategorie te skądinąd podpadają pod pojęcie przymiotnika *sensu lato*, gdyż odmieniają się jak przymiotnik, a jako człony podrzędne grup rzeczownikowych wchodzą w związek zgody jak przymiotnik z rzeczownikowym członem nadrzędnym.

Takie pojęcia i terminy, jak: związek zgody czy związek rządu przyjmuję tu za

siebie heterogeniczne, nie można zatem stawiać ich na jednej płaszczyźnie. Np. przyimek z rzeczownikiem to nie to samo typologicznie połączenie co przymiotnik z rzeczownikiem. Przymiotnik jest określeniem rzeczownika, a przyimek — określeniem modyfikującym funkcję jego końcówki. Zob. Z. Klemensiewicz. *Zarys składni polskiej*. Wyd. 3. Warszawa 1961 s. 20-21. Wydaje się, że Klemensiewicz dokonał tu, nie używając tego terminu, analizy syntagmatycznej w typie analiz de Saussure'a, Karcevskiego, Freia czy Mikuśa.

⁶ Np. obie grupy: i *avidus laudis* — Cic.Manil.7, i *avidus in direptiones* — Liv.5,20,6 są dwuczłonowe, ale w drugiej członem podrzędnym nie jest po prostu wyraz, lecz Klemensiewiczowe wyrażenie syntaktyczne w postaci wyrażenia przyimkowego.

⁷ Np. *armatus, ornatus, paratus* czy *ardens, eminens, excellens*; najbardziej przymiotnikową ich cechą jest to, że wykazują stopniowanie. Słownik Georgesa odnotowuje je jako odrębne hasła i opatruje kwalifikatorem *PAdj = Partizipialadjektiv*; podobnie słownik Plezi, dając kwalifikator: *adi. (wl. part. praes. | perf. od...)*.

⁸ Liczebniki główne (z wyjątkiem, jak wiadomo, *milia*) funkcjonują w łacinie składniowo jak przymiotniki (składnia zgody a nie składnia rządu); podobnie liczebniki porządkowe, niewątpliwe formacje przymiotne (składnia zgody i fleksja przymiotnika); te ostatnie tworzą jednak także grupy przymiotne, ale tylko jednego typu: z członem nominalnym podrzędnym w *genetivus partitivus* (np. *primus omnium, tertius regum*). Przymiotniki liczebnikowe: *complures, multi, pauci, quot, tot* itp. traktuję jak normalne przymiotniki; ich ewentualna liczebnikowość to tylko kwestia ich specyficznego znaczenia leksykalnego.

narzędzia opisu w ich tradycyjnym znaczeniu, bo są one wciąż jeszcze w tym znaczeniu powszechnie stosowane, ogólnie zrozumiałe i w praktyce dostatecznie precyzyjne. Istnieją już jednak próby zakwestionowania tej aparatury pojęciowej jako mało dokładnej. Ostatnio na przykład przeprowadził taką próbę wnikliwie, aczkolwiek w stosunku do całości swej pracy marginalnie, Z. Saloni⁹. Przed nim podobnej, choć obszerniejszej, krytyki tych pojęć dokonała E.S. Skoblikowa, wprowadzając liczne subtelne dystynkcje do wchodzących tu w grę nieprecyzyjnych pojęć dawniejszych¹⁰.

Zagadnienie grup syntaktycznych przymiotnikowych w łacinie nie było dotąd w ogóle stawiane. Pewne okruczy z tego zakresu można pozbierać jedynie z wielkim trudem z niektórych podręczników pełnej gramatyki czy samej składni łaciny lub innych języków, o ile te ostatnie podręczniki, omawiając kwestię grup, sięgają także po egzemplifikację łacińską¹¹. Żadne opracowanie monograficzne tego problemu nie jest mi znane¹². Inna natomiast sytuacja panuje w dziedzinie języków nowożytnych. Tu dostrzega się tę strukturę syntaktyczną i poświęca jej mniej lub więcej uwagi, nie wyłączając opracowań monograficznych¹³.

Sam materiał rzeczowy podpadający pod rozważania o grupach przymiotnikowych w łacinie został już, w zasadzie wyczerpująco, zgromadzony, jednakże w innych rozdziałach gramatyki, przede wszystkim w składni rzędu lub w nauce o przysłówkach¹⁴. Jedyny bowiem związek syntaktyczny formalnie nacechowany, jaki wiąże człon nadrzędny z członem podrzędnym w grupie przymiotnikowej, to zwią-

⁹ *Cechy składniowe polskiego czasownika*. Wrocław 1976 s. 22nn. Tamże s. 26 Saloni czyni interesującą uwagę, że „tradycyjnie mówi się, iż rzeczownik ma określony rodzaj (np. *miasto* — nijaki), a nie mówi się, iż czasownik ma określony przypadek (np. *widzę* — biernik)”.

¹⁰ *Soglasowanie i uprawlenie w russkom jazykie. Posobie dla ucztiteliej*. Moskwa 1971.

¹¹ M. Kaczmarkowski. *Stan badań nad grupami syntaktycznymi łaciny klasycznej*. „Eos” 64: 1976 s. 231-255.

¹² Najbardziej zbliża się do takiego opracowania, zawierając szczególnie dużo rzeczowego materiału tego rodzaju, znana praca J. Marouzeau o szyku wyrazów w łacinie (*L'ordre des mots dans la phrase latine*. T. 1-3. Paris 1922-1949), ponieważ zagadnienie to rozpatruje raz w odniesieniu do całości zdania, innym znów razem w odniesieniu do grupy wyrazowej w zdaniu.

¹³ N.N. Prokopowicz. *Słowosoczetanie w sowriemiennom russkóm literaturnom jazykie*. Moskwa 1966. Cała druga, obszerna, część tej pracy poświęcona jest zagadnieniu grup syntaktycznych przymiotnikowych i nosi tytuł: *Słowosoczetanija, obrazujemyje imienami priłagatielnymi w sowriemiennom russkom jazykie*. Tamże dalsza literatura. Natomiast polska praca A. Mirowicza *O grupach syntaktycznych z przydawką* (Toruń 1949) tu nie należy, ponieważ dotyczy grup nominalnych rzeczownikowych, w których przymiotnik, ukryty w tytule za terminem przydawka, pełni funkcję członu podrzędnego. Ostatnio grupami nominalnymi, a więc tylko częściowo przymiotnikowymi, zajmuje się u nas Z. Topolińska (*Grupa imienna gramatycznie wiązana przez czasownik a semantyczna interpretacja tekstu*. „Polonica” 1:1975 s. 105-112; *Wyznaczoność (tj. charakterystyka referencyjna) grupy imiennej w tekście polskim*. „Polonica” 2:1976 s. 33-72).

¹⁴ R. Kühner, C. Stegmann, A. Thierfelder. *Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache*. Bd. 2: *Satzlehre*. Tl. 1. 4. Aufl. München 1962 s. 435-451, 314-317, 364, 374, 433-435; J.B. Hofmann, A. Szantyr. *Lateinische Syntax und Stilistik*. München 1965 s. 77-81, 91-92, 104, 107-114, 171.

zek rządu — bezprzymkowego lub przymkowego. Poza tym w grę wchodzi związek przynależności. Jednakże punkt wyjścia jest w obu wypadkach inny i inaczej są wówczas rozłożone akcenty; uwaga skupia się na formie przypadkowej członu podrzędnego lub na funkcjach przysłówka wchodzącego w skład grupy, a nie na niej samej; osłabieniu ulega wzgląd na przymiotnik jako na podstawę całej konstrukcji i na czynnik przesądający o jej odmianach strukturalnych, wynikających z określonych właściwości leksykalno-semantycznych klasy przymiotników. Słowem: w składni rządu i w nauce o przysłówkach, o ile potrącają one o przymiotnik, w ogóle nie dochodzi do głosu aspekt grupowości połączeń przymiotnika z formacjami imiennymi w przypadkach zależnych z przymikiem lub bez przymika, albo z przysłówkiem.

Grupy przymiotnikowe są jednym z ogniw szerszego podziału logicznego grup syntaktycznych w ogóle. Podziały logiczne tej klasy zjawisk składniowych bywają u różnych autorów różne. Ale u wszystkich, jako rodzaj *locus communis*, powtarza się podział ze względu na przynależność kategoriałną członu nadrzędnego w grupie, przy czym wskazuje się wówczas przynajmniej na cztery podklasy omawianego zjawiska: 1. grupy rzeczownikowe (członem nadrzędnym — rzeczownik, np. *navis idonea* — Cic.Fam.16,1,2; *Xenomenes hospes* — Cic.Fam.16,5,1; *tempus anni* — Cic.Fam.16,7; *spes curandi* — Cic.Fam.16,5,1; *officia in me* — Cic.Fam.16,6,1); 2. grupy czasownikowe (członem nadrzędnym — czasownik, np. *gerere bellum* — Cic.Catil.2,1,1; *adfligere maerore* — Cic.Catil.2,1,2; *aggredi ad petitionem* — Cic.Mur.15; *vehementer accusare* — Cic.Catil.2,2,3); 3. grupy przysłówkowe (członem nadrzędnym — przysówek, np. *valde bene* — Cic.Fam.1,8,7); i właśnie 4. grupy przymiotnikowe, o których w szczegółach — cały artykuł.

Syntetycznie rzecz traktując, trzeba stwierdzić, że grupy przymiotnikowe wykazują tylko trzy najogólniejsze typy strukturalne z uwagi na ukształtowanie członu podrzędnego; typ I: grupy przymiotnikowe z członem podrzędnym w postaci przysłówka; typ II: grupy przymiotnikowe z członem podrzędnym w postaci formacji imiennej bez przymika; typ III: grupy przymiotnikowe z członem podrzędnym w postaci formacji imiennej z przymikiem.

Typ I grup przymiotnikowych: podrzędnik — przysłówkiem. Przysłówki, jakie najczęściej wchodzi tu w grę, to przysłówki stopnia, ilości i jakości.

Przykłady grup przymiotnikowych z przysłówkiem stopnia w funkcji członu podrzędnego: *absolute pares* — Cic.Ac.2,55; *aliquam multi* — Cic.Verr.4,56; *impri-mis splendidus* — Cic.Verr.3,69; *magis seditiosi* — Cic.Inv.1,91; *magnopere iucundus* — Cic.Att.1,8,1; *maxime grandis* — Cic.Brut.203; *nimis firmus* — Caes.BG7, 36,6; *nimum longus* — Cic.Att.12,18,1; *oppido pauci* — Cic.Fam.14,4,4; *plane nudus* — Cic.Verr.4,148; *prorsus nullus* — Cic.De or.2,61; *summe officiosus* — Cic.Verr.3,24; *tam amplus* — Cic.Verr.4,96; *vehementer carus* — Cic.Fin.5,31.

Przykłady grup przymiotnikowych z przysłówkami jakości, funkcjonującymi jak przysłówki ilości, w roli członu podrzędnego: *belle curiosi* — Cic.Att.6,1,25; *bene robustus* — Cic.Div.Caec.48; *egregie fortis* — Cic.Deor.2,268; *insignite impudens* —

Cic.Phil.3,10; *male sanus* — Cic.Att.9,15,5; *miŕe miserabilis* — Cic.Br.90; *perfecte beatus* — Cic.Tusc.4,38; *sane magnus* — Cic.Tull.24.

Przykłady grup przymiotnikowych z przysłówkami jakości w funkcji członu podrzędneho: *acerbe severus* — Cic.Off.3,112; *astricte numerosus* — Cic.De or.3,184; *crudeliter inimicus* — Cic.Att.10,11,2; *impie ingratus* — Cic.Tusc.5,6.

Typ II grup przymiotnikowych: podrzędnik — formacją imienną w przypadku zależnym bez przyimka. W tej funkcji są możliwe wszystkie przypadki zależne.

Genetivus. Podrzędnik grup przymiotnikowych występuje w genetiwie wtedy, gdy nadrzędnik należy do określonej grupy semantycznej. Podręczniki, zwłaszcza Kühnera, Stegmanna i Thierfeldera¹⁵, mówią w tym związku o przymiotnikach: a) równości (nierówności) i podobieństwa (niepodobieństwa), b) winy i zasądzenia, c) pożądanía i obrzydzenia, d) udziału i pozbawienia, e) wiedzy (niewiedzy) i sprawności (nieudolności), f) pełni i braku¹⁶. Przykłady¹⁷:

a) *aequalis temporum* — Cic.Div.1,39; *contrarius virtutis* — Cic.Tusc.4,15,34; *dispar sui* — Cic.Cat.21,78; *dissimilis Crassorum* — Cic.Brut.282; *pares cuius* — Cic.Pis.8; *similis hominis* — Cic.ND1,78; *superstes dignitatis* — Cic.Q.fr.1,3,1.

b) *affinis rei capitalis* — Cic.Verr.2,94; *reus avaritiae* — Cic.Flacc.3,7.

c) *avidus gloriae* — Cic.Fam.9,14,2; *cupidus bellandi* — Caes.BG1,2,5; *fastidiosus litterarum* — Cic.Brut.247; *studiosus audiendi* — Nep.15,3,2.

d) *communis artium* — Cic.Or.54; *compos virtutis* — Cic.Tusc.5,39; *consors laboris* — Cic.Brut.2; *exheres bonorum* — Cic.De or.1,175; *expers rationis* — Cic. Off. 1,50; *ieiunus orationis* — Cic.Or.106; *particeps orationis* — Cic.Leg.1,22; *praepotens rerum* — Cic.Div.2,42; *proprius viri* — Cic.Tusc.2,44; *sacer deorum* — Cic.Verr.1,48.

e) *consciŕus officiorum* — Cic.Fam.5,5,1; *consultus iuris* — Cic.Phil.9,5,10; *gnarus rei publicae* — Cic.Brut.228; *ignarus rationis* — Cic.ND 2,54; *immemor beneficii* — Cic.Off.2,63; *imperitus foederis* — Cic.Balb.47; *imprudens legis* — Cic.Inv.2,95; *insciŕus rerum* — Cic.Brut.292; *insolens infamiae* — Cic.Att.2,21,3; *insuetus laboris* — Caes.BG7,30,4; *memor vestri* — Cic.Catil.4,9,19; *peritus belli* — Nep.2,2,3; *providens utilitatum* — Cic.ND2,58; *prudens rei militaris* — Nep.9,1,2; *rudis exemplorum* — Cic.Balb.47.

¹⁵ Jw. s. 436nn.

¹⁶ Podręcznik Hofmanna i Szantyra nie wprowadza takiego podziału. Określa natomiast całą tę klasę przymiotników jako *Adjektive mit Verbalbegriff* (jw. s. 77). Nie mówi jednak, na czym te związki z czasownikiem polegają, a czasami trudno je stwierdzić, np. w grupach, których nadrzędnikiem jest któryś z następujących przymiotników: *aequalis*, *compos*, *expers*, *impar*, *inaequalis*, *incertus*, *iniquus*, *inops*, *par*, *peritus*, *pius*, *similis*.

¹⁷ Wszystkie przykłady traktuję do pewnego stopnia jako wielkości abstrakcyjne, tzn. ujednoczam szyk członów według schematu nadrzędnik — podrzędnik (z wyjątkiem większości grup z przysłówkiem) oraz sprowadzam nadrzędnik do formy podstawowej, tj. do pierwszego przypadku (najczęściej liczby pojedynczej rodzaju męskiego). Pominięciu ulegają też ewentualne dalsze określenia nadrzędników i podrzędników, chyba że — w wypadku tych ostatnich — chodzi o zestawienia słowotwórcze typu *res publica*.

f) *fertilis fructuum* — Cic.ND2,131; *inanis prudentiae* — Cic.Mur.26; *inops humanitatis* — Cic.De or.2,40; *plenus medicamentorum* — Cic.ND 2,132; *vacuus hostium* — Caes.BG 7,45,7.

Grupy przymiotne z podrzędnikiem w genetywie tworzy też wiele — częściowo przynajmniej — zleksykalizowanych jako przymiotniki: a) imiesłowów *praesentis*, i pewna ilość takichże b) imiesłowów *perfecti*:

a) *amans mei* — Cic.Fam.5,21,1; *adiuvans caesarum* — Cic.Tim.14,50; *appetens hominum* — Cic.Fin.2,45; *colens religionum* — Cic.Planc.80; *conficiens litterarum* — Cic.Flacc.44; *conservans status* — Cic.Fin.3,16; *diligens veritatis* — Nep.Epam.3,1; *efficiens utilitatis* — Cic.Off.3,116; *fugiens laboris* — Caes.BG 1,69,3; *gerens negotii* — Cic.Sest.97; *impotens irae* — Liv.29,9,9; *intellegens dicendi* — Cic.Brut.54; *metuens legum* — Cic.Dom.70; *neglegens amicorum* — Cic.Verr.3,143; *observans tui* — Cic.Quinct.39; *patiens incommodorum* — Cic.Inv.1,5; *perferens iniuriarum* — Cic.De or.2,184; *potens imperii* — Liv.22,42,12; *retinens libertatis* — Cic.Planc.55; *sciens rei publicae gerendae* — Cic.De or.1,214; *sitiens virtutis* — Cic.Planc.13.

b) *profusus sui* — Sall.Catil.5,4; *refertus Pythagoreorum* — Cic.De or.2,154.

Dativus. Podrzędnik grup przymiotnikowych występuje w datywie wtedy, gdy nadrzędnik należy do określonej, innej niż w poprzednich wypadkach, grupy semantycznej. Opierając się o podręcznik Kühnera¹⁸, można wskazać takie grupy: przymiotniki oznaczające: a) bliskość, podobieństwo, równość lub pojęcia przeciwne; b) korzystny lub niekorzystny; c) miły, przyjazny, wierny lub pojęcia przeciwne. Przykłady:

a) *aequalis aetati* — Cic.Phil.11,33; *affinis huic* — Cic.Catil.4,3,6; *alienus sibi* — Nep.Them.4,5; *cognatus mentibus* — Cic.De or.3,197; *communis aetati* — Cic.Cat.19,68; *compar consilio* — Liv.28,42,20; *consentaneus tempori* — Cic.Or.74; *disparens his* — Cic.Off.1,30,109; *dissimilis Sulpicio* — Cic.Brut.56,204; *finitimus virtuti* — Cic.Inv.2,165; *ignotus nautis* — Nep.Them.8,6; *obvius itineri* — Nep.Eumen.9,3; *par eis* — Cic.Cluent.107; *propinquus Achilli* — Cic.Div.1,65; *similis patri* — Cic.Fin.5,5,12; *superstes sibi* — Cic.ND 2,72; *vicinus eloquentiae* — Cic.Or.32,113.

b) *aequus suis* — Nep.Mil.5,4; *aptus naturae* — Cic.Fin.5,24; *bonus civitatibus* — Cic.De or.3,139; *commodus sibi* — Caes.BC 3,85,2; *exitiosus rei publicae* — Cic.Planc.36,87; *facilis hostibus* — Cic.Verr.6,6; *felix sibi* — Cic.Phil.5,11; *fructuosus generi* — Cic.De or.2,244; *hâbilis cuique* — Cic.Tull.18; *idoneus castris* — Caes.BG 1,49,1; *inutilis bello* — Caes.BG 7,78,1; *necessarius senatori* — Cic.Leg.3,41; *opportunos hostibus* — Nep.Them.4,5; *perniciosus Capioni* — Cic.Rosc.Am.8,21; *salutaris mihi* — Cic.Brut.25; *utilis vobis* — Cic.Agr.2,6,14.

c) *alienus adversario* — Cic.De or.2,72; *amicus mihi* — Cic.Att.12,15; *aversus illis* — Planc. in Cic.Fam.10,24,6; *benevolus sibi* — Cic.Cluent.176; *carus omnibus* — Cic.Fam.16,7; *contrarius huic* — Caes.BG 2,18,2; *decorus deo* — Cic.Leg.2,45; *familiaris Luscino* — Cic.Lael.11,39; *fidus domino* — Liv.33,28,13; *gratus sibi* — Cic.

¹⁸ Jw. s. 314nn.

Att.14,19,2; *infensus mihi* — Cic.Sull.10,29; *infestus latrociniiis* — Cic.Inv.2,111; *infidus imperio* — Cic.Prov.33; *ingratus mihi* — Cic.Planc.58; *inimicus Caelio* — Cic.Att.10,12a,3; *iniquus omnibus* — Cic.Planc.40; *insuetus moribus (Romanis)* — Liv.28,18,6; *intimus Catilinae* — Cic.Catil.2,5,9; *iucundus mihi* — Cic.Fam.4,6,1; *pulcher cuique* — Cic.Tusc.5,63; *secundus nulli* — Liv.23,10,7.

Również pewne poniekąd zleksykalizowane *participia* — *praesentis* i *perfecti* — występując w grupach przymiotnych w roli nadrzędników, przybierają jako swe podrzędniki formacje imienne w datiwie. Przykłady:

a) *congruens timori* — Liv.4,46,8; *continens ripae* — Caes.BC 1,54,3; *conveniens decretis* — Cic.Fin.2,98; *diligens tributis* — Cic.Rep.2,36.

b) *accomodatus naturae* — Cic.Fin.5,24; *adversus nostris* — Caes.BG 3,14,2; *deditus alicui rei* — Cic.Dom.127; *natus imperio* — Caes.BG 7,37,2; *notus hominibus* — Cic.Mur.16.

Accusativus. Wydaje się, że istnieje tylko jedna grupa przymiotnikowa z podrzędnikiem w *accusatiwie*, a mianowicie grupa z przymiotnikiem *anxius* w roli nadrzędnika. Przykład: *suam iam vicem magis anxii quam eius, cui* — Liv.8,35,1.

Ablativus. Jak wiadomo, łaciński *ablativus* skupia w sobie funkcje trzech pierwotnie różnych także formalnie przypadków: właściwego *ablatiwu*, czyli *separatiwu*, *instrumentalu* i *locatiwu*. *Ablatiwy* formacji imiennych, funkcjonujących jako podrzędniki grup przymiotnikowych, to *ablatiwy* albo *separatywne*, albo *instrumentalne*; te ostatnie pojawiają się głównie w dwu dalszych odmianach znaczeniowych: albo jako *ablativus limitationis seu respectus*, przede wszystkim *supini*, albo jako *ablativus causae*.

Ablativus separationis. Gdy formacje imienne, będące podrzędnikami grup przymiotnikowych, stoją w tym przypadku, wówczas nadrzędnikami są przymiotniki znaczące: wolny od czegoś, oddalający się od czegoś, pozbawiony czegoś. Przykłady: *extorris agro* — Liv.27,37,6; *exsul patria* — Sall.Iug.14,17; *liber angore* — Cic.Fin.1,49; *nudus praesidio* — Cic.Fam.7,13a,1; *orbis rebus (omnibus)* — Cic.Fam.4,13,3; *purus caede* — Cic.Verr.4,116; *vacuus curis* — Cic.Fin.2,46.

Ablativus instrumentalis. Przybierają go formacje imienne pełniące funkcję podrzędników przy nadrzędnikach w formie przymiotników trudnych do ujęcia w jakieś ściślej sprecyzowane klasy semantyczne. Przykłady: *absonus voce* — Cic.De or.1,115; *anxius gloria* — Liv.25,40,12; *arduus factu* — Liv.8,16,8; *debilis membris* — Cic.Rabir.perd.21; *dignus laude* — Cic.Rep.3,7; *fetus frugibus* — Cic.ND 2,156; *fretus opulentia* — Nep.5,2,5; *ieiunus rebus (ipsis)* — Cic.Fin.5,13; *illustris honore* — Q.Cic.Petit.consul.18; *immunis militia* — Liv.1,43,8; *impar viribus* — Liv.27,1,7; *inanis (aliqua) re (utili)* — Cic.Att.2,8; *incredibile dictu* — Nep.Hann.6,3; *inops verbis* — Cic.Brut.247; *insignis notis* — Cic.Rabir.perd.24; *locuples oratione* — Cic.Fin.5,13; *maestus desiderio* — Cic.Vat.8; *mirabile dictu* — Cic.Parad.1; *onustus cibo* — Cic.Div.1,60; *opimus praeda* — Cic.Verr.1,132; *par virtute* — Cic.Planc.27; *plenus expectatione* — Cic.Att.3,14,1; *similis voluntate* — Cic.De or.2,94; *sollicitus suspicione* — Cic.Agr.1,23; *subnixus victoriis* — Cic.Rep.2,45; *superbus bonitate* —

Cic.Agr.2,95; *uber triumphis* — Cic.Pis.97; *vastus vultu* — Cic.De or.1,115; *venalis (decem) milibus* — Cic.Cael.17.

Jest pewna liczba przymiotników, będących z pochodzenia participiami: a. *praesentis* lub b. *perfecti*, które też tworzą grupy przymiotne z formacjami imiennymi w ablatiwie instrumentalnym jako ze swymi podrzędnikami. Przykłady:

a) *excellens virtute* — Cic.Verr.3,185; *potens bello* — Caes.7,77,15; *praecellens animo* — Cic.Balb.25.

b) *armatus audacia* — Cic.Dom.55,141; *confertus voluptatibus* — Cic.Sest.23; *contentus peditatu* — Caes.BG 7,64,2; *differtus praefectis* — Caes.BC 3,32,4; *ornatus (omni) genere (armorum)* — Caes.BG 3,14,2; *paratus (omnibus) praesidiis* — Cic.De or.1,9,38; *refertus bonis* — Cic.Tusc.5,86.

Typ III grup przymiotnikowych: podrzędnik — formacją imienną w przypadku zależnym z przyimkiem. W tej funkcji są możliwe jedynie dwa przypadki: *accusativus* (z przyimkiem) lub *ablativus* (z przyimkiem).

Accusativus z przyimkiem. Z przyimkiem *ad*. Przykłady: *acutus ad ex cogitandum* — Cic.Cluent.67; *aequus ad dimicandum* — Caes.BC 3,73,5; *alacer ad custodias* — Caes.BC 3,25,2; *alienus ad iudicium corrumpendum* — Cic.Verr.1,5; *aptus ad bellum* — Caes.BC 1,30,5; *decorus ad ornatum* — Cic.ND 2,151; *idoneus ad navigandum* — Caes.BG 4,23,1; *inutilis ad bellum* — Caes.BG 7,77,12; *necessarius ad vivendum* — Cic.Off.1,11; *praeceps ad poenam* — Cic.Har.resp.51; *utilis ad (nullam) rem* — Cic.De off.3,6,29. Z przyimkiem *adversus*. Przykłady: *blandus adversus aliquem* — Cic.Att.12,3,1; *pius adversus sororem* — Liv.6,34,8. Z przyimkiem *apud*. Przykłady: *carus apud exercitum* — Caes.BC 3,59; *gravis apud eos* — Caes.BG 6,13,6; *nobilis apud Helvetios* — Caes.BG 1,2,1; *usitatus apud eos* — Caes.BG 7,22,2. Z przyimkiem *contra*. Przykłady: *acer contra me* — Cic.Verr.2,12; *copiosus contra se* — Cic.Div.2,83; *fortis contra dolorem* — Cic.Tusc.2,41; *infestus contra hostem* — Caes.BG 7,51,3; *liber contra potestates* — Cic.Sest.60; *pugnax contra imperatorem* — Cic.Pis.70. Z przyimkiem *erga*. Przykłady: *comis erga Ly sandrum* — Cic.Cat.17,59; *gratus erga duces* — Cic.Post red.24; *qualis erga te* — Cic.Lig.35; *talis erga te* — Cic.Deiot.19. Z przyimkiem *in*. Przykłady: *acerbus in Massilienses* — Cic.Phil.8,18; *aequabilis in ordines* — Cic.Rep.2,62; *aequus in Quinctium* — Cic.Quinct.45; *alienus in Caesarem* — Caes.BC 1,6,2; *asper in illum* — Cic.Scaur.32; *gratus in deos* — Cic.Verr.2,116; *inimicus in nos* — Caes.BG 5,4,4; *iniquus in Naevium* — Cic.Quinct.45; *praeceps in iram* — Liv.23,7,12. Z przyimkiem *inter*. Przykłady: *communes inter eos* — Cic.Verr.2,89; *contrarii inter se* — Cic.Cluent.14.

Ablativus z przyimkiem. Z przyimkiem *a(b)*. Przykłady: *absonus a voce* — Liv.1,15,6; *alienus a Curione* — Caes.BC 2,27,2; *declivis ab summo* — Caes.BG 2, 18,1; *integer ab labore* — Caes.BG 3,26,2; *liber ab arbitris* — Cic.Att.15,16B; *orbis ab optimatibus* — Cic.Flacc.54; *vacuus a defensoribus* — Caes.BG 2,12,2; *diversus ab his* — Caes.BG 7,74,1. Z przyimkiem *cum*. Przykłady: *aptus quocum* — Cic.Tim.45; *aequus cum fratre* — Cic.Mur.31; *communes cum fratribus* — Caes.BG 5,

14,4; *continens cum Cilicia* — Cic.Fam.15,2,2. Z przyimkiem *in*. Przykłady: *absurdus in illo* — Cic.Mur.26; *acutus in cogitando* — Cic.De or.2,131; *alienus in physiciis* — Cic.Fin.1,17; *avarus in rapacitate* — Cic.Cael.13; *praeceps in consiliis* — Cic.Phil.5,37; *utilis in (alia) re* — Cic.Sex.Rosc.38,111; *diligens in causis cognoscendis* — Cic.Brut.246; *excellens in re militari* — Cic.Rep.2,17; *intellegens in (hisce) rebus* — Cic.Verr.4,15; *neglegens in amicis eligendis* — Cic.Lael.17,62; *potens in re bellica* — Liv.9,17,3; *argutus in sententiis* — Cic.Brut.65. Z przyimkiem *de*. Przykłady: *certus de dolore* — Cic.Tusc.5,88; *alter de duobus* — Caes.BG 6,13,3; *falsus de Roscio* — Civ.Div.2,66; *iniquus de re* — Cic.Fin.2,119; *pauci de nostris* — Caes.BG 1,15,2; *sollicitus de fortunis* — Cic.Att.11,6,1. Z innymi przyimkami, np. *prae* i *pro*. Przykłady: *beatus prae nobis* — Cic.Fam.4,4,2; *sollicitus pro pluribus* — Cic.Lael.13,45.

Jak nietrudno zauważyć, przymiotniki wykazują łączliwość z rozmaitymi przyimkami; czasami wiąże się to ze zmianą znaczenia, np. *aequus cum fratre* to 'równy bratu', natomiast *aequus in Quinctium* to 'sprawiedliwy wobec Kwinkcjusza'; czasami jednak nie, np. *pius in*, *pius erga* i *pius adversus* to zwroty synonimiczne.

W wypadku przymiotnika trzeba oddzielnie uwzględnić, gdy się mówi o nim w kontekście grup syntaktycznych, pewne jego formy fleksyjne, jak się powszechnie rzecz ujmuje, a właściwie pewne jego formy słowotwórcze, derywowane, mianowicie tzw. stopień wyższy (*gradus comparativus*) i tzw. stopień najwyższy (*gradus superlativus*). Wszystkie bowiem przymiotniki, które w ogóle się stopniują, występując w komparatiwie i/lub w superlatiwie, wykazują właśnie z tego tytułu zdolność do tworzenia specjalnej odmiany grup przymiotnikowych — specjalnej z uwagi na formę i funkcję znaczeniową członu podrzędnego. Przymiotniki w komparatiwie jako klasa przybierają za swój człon podrzędny formacje imienne w ablatiwie comparationis, np. *clarior luce* — Cic.Catil.1,3,6; *dulcior melle* — Cic.Cat.10,31; *pulchrior aspectu* — Cic.Cat.15,53. Ale dysponują i drugą możliwością: mogą też przybrać za swój człon podrzędny syntaktyczne wyrażenia porównawcze z niesamodzielnym wyrazem porównawczym *quam*, *breviores quam noctes* — Caes.BG 5,13,4; *eminentiores quam parietes* — Caes.BC 2,9,3; *expeditior quam ii* — Caes.BG 1,52,7; *gravior quam fortuna* — Caes.BG 1,32,4; *humiliores quam ii* — Caes.BG 5,1,2; *minor quam Britannia* — Caes.BG 5,13,2; *planiore quam carinae* — Caes.BG 3,13,1¹⁹.

Przymiotniki w superlatiwie jako klasa przybierają za swój człon podrzędny formacje imienne w genetiwie partitiwie, np. *bellicosissima Germanorum* — Caes.BG 4,1,3; *optimus (totius) Galliae* — Caes.BG 1,31,10; *excellentissimi Persarum* — Nep. 21,1,2; *pulcherrima (totius) Galliae* — Caes.BG 7,15,4; *maxima (totius) Galliae* — Caes.BG 6,29,4. Ale dysponują i drugą możliwością: mogą też przybierać za swój człon podrzędny syntaktyczne wyrażenia przyimkowe, z którymś z przyimków łączących się z ablatiwem: *de* lub *ex*, np.: *optimi de ritibus* — Cic.Leg.2,40; *minimum*

¹⁹ Identyczną strukturę mogą mieć także przymiotniki w stopniu równym, o ile wyrażają porównanie, jak to pokazuje przykład z Cyncerona: *Tam esse clemens tyrannus, quam rex importunus potest.* — Cic.Rep.1,33,50.

de malis — Cic.Off.3,105; *humanissimi ex his* — Caes.BG 5,14,1; *oportunissimus ex (omni) Gallia* — Caes.BG 1,30,3.

Grupy przymiotnikowe czy to proste, czy też złożone, tak jak wszystkie inne typy grup, są dychotomiczne: ich analiza przebiega drogą kolejnych podziałów binarnych. Nadrzędnik i podrzędnik nie mają stałego miejsca; mogą być usytuowane względem siebie różnie: każdy z nich może występować albo jako pierwszy, albo jako drugi element w linearnej strukturze grupy, z wyjątkiem, jak się zdaje, grup przymiotnikowych z podrzędnikiem w postaci przysłówka; tu przeważa szyk: podrzędnik + nadrzędnik, np. *ita iucundus* — Cic.Cat.1,2; *sic odiosus* — tamże 2,4; *minus gravis* — tamże; *sane difficilis* — tamże; ale też: *grandis sane* — tamże 6,16; *laudabilis maxime* — Cic.Parad.2,15. W wypadku zarówno grupy prostej, jak i złożonej mogą one ponadto nie tworzyć bezpośredniej sekwencji, lecz mogą być bardziej lub mniej od siebie oddalone skutkiem występowania między nimi innych elementów szerszej całości tekstowej — należącej do grupy lub nie, np. *absolute [...] pares* — Cic.Ac.2,55; *maxime [...] grandis* — Cic.Brut.203; *perfecte [...] beatus* — Cic.Tusc.4,38; *libidinum [...] pleni* — Cic.Fam.16,26,2; *cupidus es gloriae* — Cic.Flacc.31,75; *insueti huius generis pugnae* — Caes.BC 1,44,3; *aliena firmae et constantis assensionis* — Cic.Ac.1,11,42; *rationis est particeps* — Cic.Off.1,4; *plena res nummorum* — Cic.Q.fr.2,7,2; *cuius paucos pares* — Cic.Pis.8.

Dokonana w artykule analiza grup przymiotnikowych jest formą analizy dystrybucyjnej w najogólniejszym zarysie zbliżoną do takiej analizy dystrybucyjnej, jaką do grup syntaktycznych, nie tylko przymiotnikowych, współczesnej polszczyzny pisanej zastosował H. Misz²⁰. Wyniki tej analizy łatwo sformalizować, stosując do opisu uzyskanych struktur proste symbole. Pomysł ich zaczerpnąłem z podręcznika gramatyki niemieckiej O.J. Moskalskiej²¹. Poszczególne, wyróżnione we wcześniejszym opisie, typy wyrażą się wówczas formułami²²:

Typ I	A Adv
Typ II	A N _{obl} ²³
Typ III	A Praep N _{obl}

²⁰ *Opis grup syntaktycznych dzisiejszej polszczyzny pisanej*. Bydgoszcz 1967.

²¹ *Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. Moskau 1971.

²² Znaczenie symboli-skrótów: A = Adiectivum, Adv = Adverbium, N = nomen, imię szeroko pojęte, tak że obejmuje również zaimki rzeczownikowe i inne urzeczownikowione części mowy, *obl* = *casus obliquus*, Praep = Praepositio, *comp* = *comparativus*, *superl* = *superlativus*, *gen* = *genetivus*, *abl* — *ablativus*.

²³ Może należałoby tu wyodrębnić jako specjalny podtyp te wypadki, w których od przymiotnika zależy konstrukcja z *gerundivum*, np. *cupidus libertatis recuperandae* — z uwagi na obligatoryjną dwuczłonowość podrzędnika (*libertatis recuperandae*). Formuła byłaby wtedy taka: A N_{obl} A_{verb} *obl idem*, gdzie A_{verb} = Adiectivum verbale (*gerundivum*), *obl idem* = ten sam przypadek zależny co N_{obl}. Ostatecznie wydaje się jednak, że wypadki te dają się sprowadzić do zestawień słotwórczych, a te zgodziliśmy się traktować jako elementy syntaktycznie nierozkładalne, tj. składniowo proste, a więc nie wymagające odrębnej formuły.

Odrębnie potraktowaliśmy wypadki z komparatiwem i z superlatiwem, wyróżniając jako dwa dalsze typy: Typ IV i Typ V.

Gdy ośrodkiem grupy jest przymiotnik w komparatiwie, wtedy formuła takiej grupy przybiera postać:

Typ IV ₁	A _{comp} N _{abl}
Typ IV ₂	A _{comp} quam N

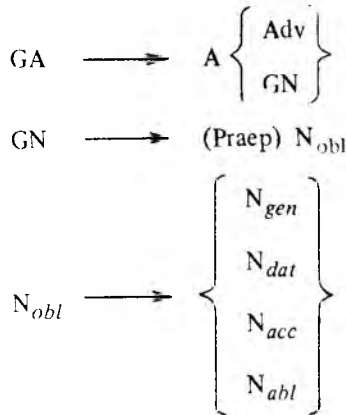
Gdy ośrodkiem grupy jest przymiotnik w superlatiwie, wtedy formuła takiej grupy przybiera postać:

Typ V ₁	A _{superl} N _{gen}
Typ V ₂	A _{superl} de, ex N _{abl}

Interpretację grup syntaktycznych w ogóle, a więc i grup syntaktycznych przymiotnikowych, można przeprowadzać również z punktu widzenia gramatyki generatywno-transformacyjnej. O ile jednak w zasadzie każda analiza generatywno-transformacyjna implikuje analizę jakiejś grupy nominalnej rzeczownikowej (np. grupy podmiotu lub dopełnienia), o tyle o analogicznej analizie grupy nominalnej przymiotnikowej nie ma tam mowy²⁴. Ale można taką analizę grup nominalnych przymiotnikowych zaproponować, czerpiąc wzorce z pierwszej. Tu trzeba nadmienić, że w gramatyce generatywno-transformacyjnej, zajmującej się wyłącznie zdaniami, nie ma właściwie miejsca na analizę grup wyrazowych; spotyka się ją tylko wtórnie, jako procedurę całkowicie podporządkowaną analizie zdania; zawsze bowiem chodzi tam o grupy już uwikłane w sieć zależności zdaniowych i nacechowane jakąś funkcją zdaniową. Jeśli tę okoliczność mocno wyeksponować, to wypadnie stwierdzić, że i analizy grup nominalnych rzeczownikowych jako grup wyrazowych brak w modelu generatywno-transformacyjnym. Wszakże tutaj interesuje nas bliżej tylko brak w gramatyce generatywno-transformacyjnej analizy grup nominalnych przymiotnikowych, i by tę lukę w tej chwili, przynajmniej prowizorycznie, wypełnić, spróbujmy zasugerować dla tych grup w łacinie taką gramatykę²⁵:

²⁴ Jak się zdaje, jeden raz tylko N. Chomsky (*Remarks on Nominalizations*. W. R. A. Jacobs, P. S. Rosenbaum. *Readings in English Transformational Grammar*. Waltham (Mass) 1970 s. 184-221) wymienia grupę przymiotnikową jako strukturę analogiczną do grupy rzeczownikowej i czasownikowej, bliżej jej jednak nie rozpatrując.

²⁵ W zredagowaniu tej partii artykułu służył mi radą i pomocą dr Adam Pasicki, za co składam mu na tym miejscu serdeczne podziękowanie, jak również za zwrócenie mi uwagi na pozycję bibliograficzną odnotowaną w przypisie poprzednim.

A → *acerbus laudabilis difficilis avidus liber studiosus ...*

Adv → *tam sane maxime valde admodum sic ...*

Praep → *a(b) apud de in ...*

N_{gen} → *laudis gloriae officiorum legis rerum fructuum humanitatis ...*

N_{dat} → *laudi gloriae officiis legi rebus fructibus humanitati ...*

N_{acc} → *vicem ...*

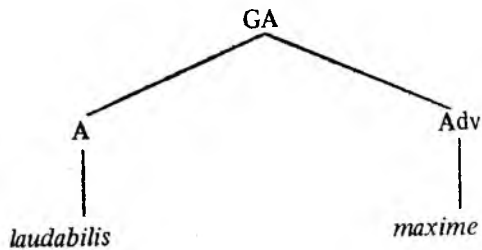
N_{abl} → *agro arbitris angore praesidio caede curis oratione ...*

GA

A Adv

laudabilis Adv

laudabilis maxime

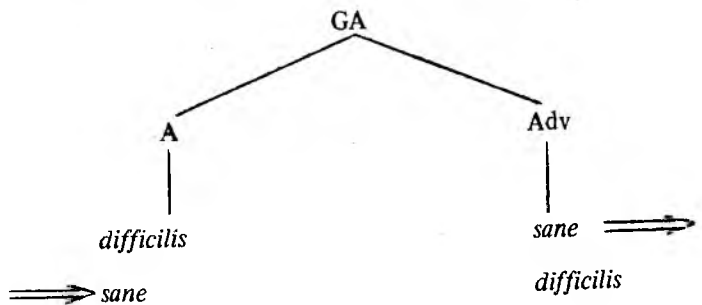

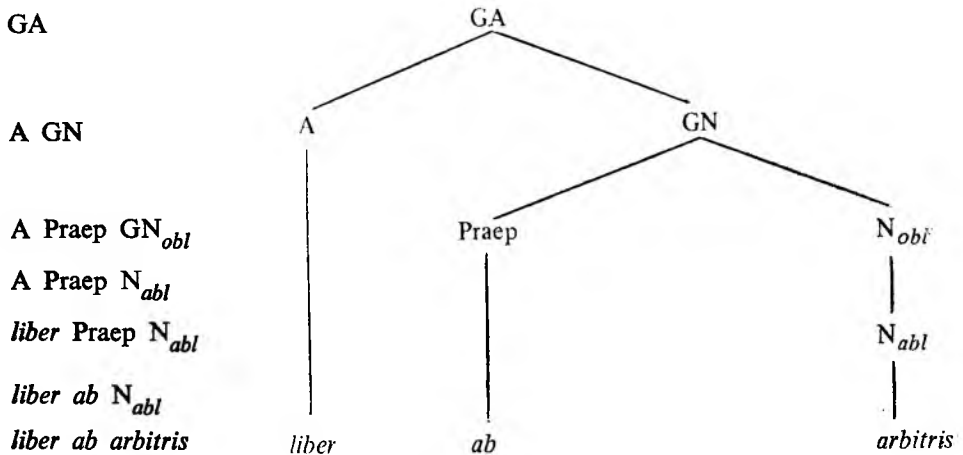
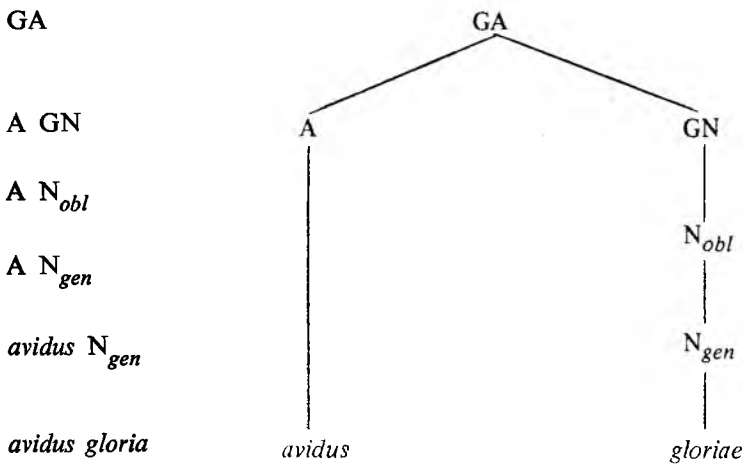
GA

A Adv

difficilis Adv

difficilis sane

Skróty: GA = grupa przymiotnikowa; A = przymiotnik; Adv = przysłówek;
 GN = grupa nominal Praep = przyimek; N = *nomen*, imię (rzeczownik, zaimek;
 rzeczowy); gen = *genetivus*; dat = *dativus*; acc = *accusativus*; abl = *ablativus*;
 obl = *casus obliquus*.

DIE LATEINISCHEN SYNTAKTISCHEN ADJEKTIVGRUPPEN

Zusammenfassung

Unter *syntaktischen Gruppen* versteht man hier sinnvolle Verbindungen mindestens zwei selbstständiger Wörter. Wenn in solcher Verbindung — die immer eine dichotomische Struktur bildet — das übergeordnete Glied ein Adjektiv ist, dann verdient so eine syntaktische Gruppe den Namen einer *adjektivischen Gruppe*. Das untergeordnete Glied kann verschiedene kategorielle Zugehörigkeit aufweisen, wie auch der Konstruktion und der Flexion nach sehr verschieden strukturiert sein.

Als übergeordnetes Glied (*Kern*) in den adjektivischen Gruppen können allein die Adjektive *sensu stricto* (*rudis exemplorum* — Cic. *Balb.* 20, 47) und nicht die Partizipien vorkommen; die letzten nur dann, wenn sie sich — am mindesten teilweise — als Adjektive lexikalisiert haben, d.h. wenn ihre verbale Bedeutung sich in gewissem Grade verwischt hat (*diligens veritatis* — Nep. *Epam.* 3,1; *refertus Pythagoreorum* — Cic. *De or.* 2,37,154; *continens ripae* — Caes. *BC* 1, 54,3; *notus hominibus* — Cic. *Mur.* 7,16). Derartige Fälle werden in dem vorliegenden Artikel in separaten Absätzen besprochen.

Im Hinblick auf die Gestaltung des untergeordneten Gliedes (*Satellit*) bilden die lateinischen syntaktischen Adjektivgruppen nur drei strukturelle Haupttypen; es sind: 1. Adjektivgruppen mit einem Adverb als dem untergeordneten Glied (die Adverbien, die hier am meisten zur Sprache kommen, sind Adverbien des Grades, der Quantität und der Qualität, z.B. *nimis firmus* — Caes. *BG* 7,36,6; *belle curiosi* — Cic. *Att.* 6,1,25; *acerbe severus* — Cic. *Off.* 3,31,112); 2. Adjektivgruppen mit einem Nomen in einem *casus obliquus* ohne Präposition als dem untergeordneten Glied (in dieser Funktion können alle abhängigen Kasus vorkommen; Genetiv: *avidus gloriae* — Cic. *Epist.* 9,14,2; Dativ: *communis aetati* — Cic. *Cat.* 19,68; Akkusativ (nur nach *anxius*): (suam iam) *vicem* (magis) *anxii* — Liv. 8,35,1; Ablativ: *vacuus curis* — Cic. *Fin.* 2,14,46; *debilis membris* — Cic. *Rabir. perd.* 7,21); 3. Adjektivgruppen mit einem Nomen in einem *casus obliquus*, der von einer Präposition abhängig ist, als dem untergeordneten Glied; es handelt sich dabei um die Wendungen: die Präpositionen *ad, adversus, apud, contra, erga in, inter* + *N_{acc}* oder um die Wendungen: die Präpositionen *ab, cum, de, in, prae, pro* + *N_{abl}* (z.B. *carus apud exercitum* — Caes. *BC* 3,59,3; *beatus prae nobis* — Cic. *Epist.* 4,4,2). Die Verwendung dieses oder jenes abhängigen Kasus mit oder ohne Präposition ist von den semantischen Eigenschaften des regierenden Adjektivs abhängig.

Die Adjektive im Komparativ als Klasse nehmen als ihr untergeordnetes Glied Nomina im *ablativus comparationis* (*clarior luce* — Cic. *Catil.* 1,3,6) oder eine nominale Wendung mit der Partikel *quam* (*breviores quam noctes* — Caes. *BG* 5,13,4) an.

Die in dem Artikel durchgeführte Analyse der Adjektivgruppen ist eine Art distributionelle Analyse, die in grossen Zügen der von H. Misz (*Opis grup syntaktycznych dzisiejszej polszczyzny pisanej*. Bydgoszcz 1967) für die syntaktischen Gruppen (nicht nur für die adjektivischen) der heutigen polnischen Sprache vorgeschlagenen Analyse sehr nahe steht. Es ist leicht, die Resultate dieser Analyse zu formalisieren, indem man zur Beschreibung der hier ausgegliederten Strukturen ganz einfache Buchstabensymbole verwendet. In diesem Artikel (nach dem Muster von O.I. Moskal'skaja. *Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. Moskau 1971) wird solche Beschreibung vorgeschlagen wie auch (in Zusammenarbeit mit Dr. Adam Pasicki) ein vereinfachtes Modell einer generativen Grammatik aller Typen der lateinischen syntaktischen Adjektivgruppen dargestellt.

Das Problem der syntaktischen Adjektivgruppen im Latein ist bis jetzt kaum berührt worden. Manche Bruchteile zu diesem Thema kann man nur mit grosser Mühe aus den Handbüchern der gesamten lateinischen Grammatik oder nur der lateinischen Syntax herauslesen; dies und das ist auch in den Handbüchern der Grammatik der modernen Sprachen zu finden, insoweit sie auch lateinische Beispiele anführen. Keine monographische Darstellung dieses Problems ist dem Verfasser dieses Artikels bekannt.